

MERKEZDEN HABERLER

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ'NDE HALK ŞİİRİ GÜNÜ İSMAİL PARLATIR*

Âşıklık geleneğini yeniden canlandırmak, yaşatmak ve geliştirmek gayesiyle Türkiye Âşıklar Bayramı 1966 yılında Konya'da başlatılmıştı.

Konya, kimi araştırmacılara göre onbin yıllık tarih kültür ve sanat beldesidir. Gönüller sultanı Mevlâna, "Selçukya"nın sanattan ve şiirden zevk aldığını söylediği insanlarına duygu ve düşüncelerini şiirle bildirmeyi bir görev bilmişti. Aynı bölgede aynı zaman diliminde Hacı Bektaş-ı Veli de yaşamıştı. Yunus Emre, şiirlerinin büyük bir bölümü Konya topraklarında dile getirmişti. Karamanoğlu Mehmet Bey, Türkçeyi savunan ilk bildirisini Konya'da Alâeddin Tepesi'nin eteklerinde okumuştur. Türk halk edebiyatının, halk şiirinin onsekizinci yüzyıldaki örnek şairir Âşık Ömer de Konya'da şiirlerini söylemiş, büyük divanını Mevlâna dergâhına teslim etmişti. Bu eser hâlen Mevlâna Müzesi'nde bulunmaktadır.

XIX. yüzyılın başlarında Konyalı Âşık Şemî, III. Selim'in huzurunda güzelleme söylemiş, sazıyla türküler okumuştur. Bunu Âşık Şemî su mısrasında dile getirmiştir:

Genç iken elfâzını Sultan Selim Han dinledi.

1930'lu yıllarda Konya'da Sulu Kahve ve Ankara Kıraathanesi'nde âşıklık geleneğinden örnekler sunuluyordu. Halkımız, âşıkların bu kahvelerdeki programlarını zevkle dinliyorlar ve seyrediyorlardı.

İşte bu geleneği başlatan Konya Âşıklar Bayramı günleri öteki şehirlerde, kurum ve kuruluşlarda ilgi çekmeye başladı. Bunun bir örneğini bir önceki yıl, Türk Dil Kurumu'nda yaşadık. Yaşayan sekiz halk şairinin katılımıyla, halk şiirinin canlı örneklerini coşkuyla dinlemiştik. Bu yıl Atatürk Kültür Merkezi ise bu geleneği 19.12.1991 günü gene yaşayan sekiz halk şairinin katılımı ve Feyzi Halıcı'nın yönetimi ile yeniden canlandırdı. Devlet bakanlarından Sayın Gökberk Ergenekon'un da katıldığı bu

* Prof.Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyesi.

güne ilgi oldukça fazlaydı. Şair ve araştırmacı Feyzi Halıcı, halk şiirinin geleneksel yapısını ve özelliklerini, türlerini dinleyicilere tanıtırken programa katılan şairler de bu türlerden güzel örnekler sunuyordu. Başta Âşık Şeref Taşlıova olmak üzere Murat Çobanoğlu, Âşık Reyhanî, Nuri Şahinoğlu, Musa Merdanoğlu, Âşık İmâmî, Ali Rıza Ezgi, Erol Şahiner halk şiirinin değişik deyişlerinden örnekler sundular. Âşık Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Yaşar Reyhanî üçlüsü usta âşık olarak dinleyicilere “hoş geldiniz” dediler. Âşık Nuri Şahinoğlu, sözlü güzellemenin çarpıcı bir örneğini büyük bir coşku içinde sunmaya çalıştı. Âşık İmamî, son Konya Âşıklar Bayramı’nda “türkü yakma” dalında birinci gelen ezgisini okudu ve büyük beğeni kazandı. Doğmaca şiir dalında başta Musa Merdanoğlu olmak üzere öteki âşıklar da kendi şiirlerinden örnekler okudular. Halk şiiri geleneği içinde önemli bir yeri ve köklü bir geçmişi olan tür ise, şüphesiz “hikâyeli türkü” dalıdır. Bu dalda iki örneği, önce Yaşar Reyhanî, “Alamanya Sevdası; sonra Murat Çobanoğlu “Kızıroğlu Mustafa Bey” öyküsü ile verdi. Ayrıca gene âşıklık geleneğinin bir başka ilgiyle izlenen ve sevilen bir dalı olan “atışma”da ikili ve üçlü örnekler sunuldu. Özellikle Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Yaşar Reyhanî üçlüsünün yaptığı atışma örneği oldukça zevkli ve başarılı idi. Öteki âşıklar da ikili atışmadan örnekler verdiler. Programın sonunda ise, bu güne katılan halk şairleri toplu olarak “serhat ve memleket” türkülerinden bir demet sundular. Atatürk Kültür Merkezi’nin hazırlanmış olduğu bu toplantı büyük bir şiir coşkusu ve doyunluğu ile sona erdi: Halk şiiri gününe katılan bu âşıklarımızın deyişlerinden birer örneği burada okuyucularımıza sunmayı uygun buluyoruz.

KARŞILIĞIDIR

Âşık Şeref TAŞLIOVA

Neşe ile keder, geceyle gündüz,
Biri birisinin karşılığıdır.
Gelir ile gider, eğri ile düz,
Biri birisinin karşılığıdır.

Cimri ile cömert yokluk ile var,
Yiğit ile namert zarar ile kâr.
Yumuşak ile sert geniş ile dar,
Biri birisinin karşılığıdır.

Zeval ile kemal, zor ile kolay,
 İnanç ile emel, güneş ile ay.
 Sevap ile cemal, kısmet ile pay,
 Biri birisinin karşılığıdır.

Gafil ile ehil, toprak ile taş,
 Deniz ile sahil, kuru ile yaş.
 Âlim ile cahil, sulh ile savaş,
 Biri birisinin karşılığıdır.

Dayaz ile derin, azlıkla çokluk,
 Bugün ile yarın, varlıkla yokluk.
 Sıcak ile serin, açlıkla tokluk,
 Biri birisinin karşılığıdır.

Sabur ile sebat, kalemle yazı,
 Vatan ile nöbet, şehitle gazi.
 Gurbet ile hasret, yarayla sızı,
 Biri birisinin karşılığıdır.

ŞEREF ile ölmek, imanla Kur'an,
 Yaşamakla bulmak, meydanla insan,
 Ağlamakla gülmek, zamanla mekan,
 Biri birisinin karşılığıdır.

MANZARA

Âşık Murat ÇOBANOĞLU

Gençlik elden gitti oldum ihtiyar,
 Acaba baktın mı yüz aynasına...
 Ömür sene gibi mevsim sonbahar,
 Aldanma gelecek yaz aynasına...

Ağır yaralara derman olanlar,
 Üç günlük dünyada mihman olanlar,
 Özü sözü doğru insan olanlar;
 Kondurur mu acep toz aynasına...

İnsan öldürür acı bir keder,
 Ne yazılmış ise o imiş kader,

Üç konuş beş dinle bir de cevap ver,
Önce dikkat eyle söz aynasına...

Mutlaka kavuşur Hakk'a erenler,
Hakk için canını feda edenler,
Kendini âlemde güzel görenler;
Bakmış mıdır Hakk'ın öz aynasına...

Çobanoğlu her insanın yarı var,
Yaradan'ın tükenmeyen varı var...
Yüce Hakk'ın her güzelda nûru var;
Dikkat eyledin mi göz aynasına...

YAZ

Âşık REYHANÎ

Aman gazeteci gel bizim köye,
Bizde olan türlü halleri de yaz!
Yalnız saçlıyı, kaşlıyı yazma,
Uyuzu, koturu, kelleri de yaz!

Tütmez oldu köyümüzün bacası,
Ne gündüzü belli, ne de gecesi.
Dokuz yıldır Almanya'da kocası,
Çoluklu çocuklu dulları da yaz.

Doğu illerinde yaşamak hata,
Bir köyde bir kişi biniyor ata.
Bir baş kırar, onbin verir avkata
İfadeden aciz dilleri de yaz.

Bir de tenezzül et, bizim köyde yat!
Hele sor soruştur; derdimiz kat kat.
Ankara'dan Hakkârî'ye bir göz at,
Şavata'dan geçmez yolları da yaz.

Reyhanî'yim, ömrüm yarı, az kaldı,
Niyaz bitti, gönlümüzde haz kaldı.
Elimizde bir kırılmış saz kaldı,
Üstünde paslanmış telleri de yaz.

GÖZLERİN

Âşık Erol ŞAHİNER

Aylar, yıllar geçti unutamadım,
Esir etti beni elâ gözlerin.
Seni mutlu görmek benim muradım,
Bensiz nasıl huzur bula gözlerin?

Kara sevda söylenirmiş dillerde,
Bülbülün arzusu açan güllerde.
Yandım hasretinle gurbet ellerde,
Bilmem bakıyor mu yola gözlerin.

Gözyaşların yağmur, gönlüme yağsın,
Hak'tan arzum aşkımıza gün doğsun.
Ben garip bir yolcu, sen karlı dağsın,
Yoluma kesilmiş bela gözlerin.

Mecnu'nun hasreti sayılır düğün,
Şahiner'in dilindesin beş öğün.
Ben senden, sen benden ayrıldığın gün,
El sallardı dolu dolu gözlerin.